

SPRAAKWATER

MEERLAAGSVEILIGHEID; GOED GEREgeld!

David Dik en Frank Wagemans *

■ De laatste maanden is er veel discussie over de wenselijkheid van meerlaagsveiligheid (MLV). Vaak spitst deze discussie zich toe op kosteneffectiviteit. Dit is natuurlijk een belangrijk onderwerp. Maar hoe de governance voor meerlaagsveiligheid wordt geregeld, is als vraag minstens zo belangrijk. Daarom loopt binnen het deelprogramma Nieuwbouw & Herstructurering van het deltaprogramma het traject “instrumentarium meerlaagsveiligheid”.

Vragen die hierin centraal staan zijn:

- Hoe ziet de verantwoordelijkheidsverdeling eruit?
- Welke beleidsinstrumenten zijn geschikt om de uitvoering van maatregelen te borgen?
- Hoe organiseren we de financiering van maatregelen in de ruimtelijke ordening en op het gebied van rampenbeheersing?
- Zijn wij in staat meerlaagsveiligheid zo te organiseren dat er meekoppelkansen met gebiedsontwikkelingen benut worden?

Het traject is begonnen met het in kaart brengen van mogelijke beleidsinstrumenten. Hierbij wordt gekeken naar zowel juridische, economische als communicatieve instrumenten. Op basis van dit overzicht is in oktober een bijeenkomst georganiseerd met deskundigen uit verschillende regio's en vanuit verschillende werkvelden. In november was er een leertafel door het Watergovernance Centre. Dit was een bijeenkomst waarbij er onder meer met wetenschappers is gesproken over de governance vraagstukken rondom meerlaagsveiligheid.

Op basis van dit werk komen er een aantal belangrijke noties en dilemma's naar voren:

Beleid voor MLV kan meerdere gezichten krijgen

Om de governance voor meerlaagsveiligheid te kunnen bespreken is het goed om te beseffen dat meerlaagsveiligheid meerdere verschijningsvormen kan

krijgen en dat ook combinaties mogelijk zijn. Een aantal voorbeelden:

- Een situatie, waarbij op lokaal niveau wordt vastgesteld dat het aantrekkelijk is om maatregelen uit te wisselen tussen de verschillende lagen. Naar verwachting zal dit zich voordoen in gebieden waar dijkverhoging lastig te realiseren valt, en waar effectieve maatregelen in de 2^e of 3^e laag mogelijk zijn.
- Beleid specifiek gericht op vitale infrastructuur zoals de nutsfuncties. Hiermee wordt ingezet op het blijven functioneren van vitale functies tijdens een overstroming of het snel weer snel operationeel worden na een overstroming.
- Beleid op het gebied van rampenbeheersing waarin o.a. aandacht wordt besteed aan een effectieve evacuatie bij een (dreigende) overstroming en een snel herstel na een overstroming.
- Een kader voor nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen om te voorkomen dat de potentiële gevolgen bij een overstroming op termijn teveel toenemen. Hiermee wordt voorkomen dat benodigde investeringen in de dijk teveel toenemen in gebieden die erg kwetsbaar zijn, of gebieden waar dijkversterking lastig te realiseren is.

* **David Dik, Frank Wagemans** – Deltaprogramma Nieuwbouw & Herstructurering.

Rampenbeheersing; onbekend maakt onbemind

Juist beleid op het gebied van rampenbeheersing blijkt voor de watersector lastig grijpbaar. De waterwereld en de veiligheidsregio's zijn verschillende werelden waarbij veel tijd nodig is om elkaars leefwereld en beleid te snappen. Laat staan om waterveiligheidsbeleid en crisisbeheersing op elkaars af te stemmen.

Een ander dilemma is dat het tot op heden nog niet duidelijk is hoeveel winst er te behalen valt door in te zetten op een goede rampenbeheersing. Zowel voor, tijdens, als na een overstroming. Is het bijvoorbeeld kosteneffectief om hier meer middelen voor in te zetten en is het organisatorisch te regelen?

Handhaafbaarheid?

Wat betreft de uitwisselbaarheid tussen lagen is handhaafbaarheid een belangrijk aandachtspunt. Op het moment dat het in een gebied verstandig is om maatregelen te nemen in de ruimtelijke inrichting, dan ligt het betrekken van partijen als gemeentes en private partijen voor de hand. Zo hebben met name de gemeentes een grote rol in de ruimtelijke ordening. Maar juist door het betrekken van meerdere partijen wordt het maken van afspraken en het handhaven van deze afspraken ingewikkelder. Wie is bijvoorbeeld verantwoordelijk als ruimtelijke maatregelen niet worden uitgevoerd? In hoeverre kunnen de overheden net zo strak sturen op ruimtelijke ontwikkelingen als dat ze kunnen sturen op dijkverhoging? Hierover moeten goede afspraken worden gemaakt die onderdeel gaan vormen van de uiteindelijke governance.

Risicoperceptie en communicatie

In het Nederlandse waterbeheer is de rol van de overheid zeer groot. Het bewustzijn van burgers omtrent risico's van overstromingen in Nederland is relatief laag, juist omdat we in vergelijking met andere landen onze 1^e laag goed op orde hebben. Hoewel we voor een groot deel onder zeespiegelniveau leven, kent de burger grootschalige overstromingen alleen van het buitenland of van gebeurtenissen van lang geleden. Als overheid hebben we onze burger eigenlijk alle zorgen uit handen genomen. Om aan de slag te

kunnen met meerlaagsveiligheid is ook een andere invulling in communicatie aan de orde. Niet meer "gaat u maar rustig slapen", maar meer inzicht geven in de risico's die er nog zijn en het aanbieden van een handelingsperspectief. Bijvoorbeeld ondernemers wijzen op slimme methoden waarmee zij schade bij overstroming kunnen verminderen, of burgers wijzen op de beste evacuateroutes.

Verantwoordelijkheidsverdeling

Mede naar aanleiding van het recent uitgekomen advies van de Adviescommissie Water is een belangrijk aandachtspunt hoe een 'bestuurlijk evenwicht' vormgegeven kan worden. Oftewel dat de uitvoering en toetsing niet bij dezelfde partijen belegd worden, en dat er genoeg 'checks and balances' worden ingebouwd.

Processturing of doelsturing

Een andere belangrijke vraag binnen de beleidsbepaling is in hoeverre er wordt gestuurd op een procesvereiste of op resultaatsverplichtingen. Procesvereisten bieden voordelen, omdat op lokaal niveau de best passende afwegingen gemaakt kunnen worden die in relatie staan tot andere belangen. Sturing op resultaatsverplichtingen heeft als voordeel dat het meer zekerheden biedt, zeker voor de burger die momenteel een gedegen niveau van waterveiligheid verwacht.

De bovenstaande punten worden de komende maanden verder onderzocht en ingevuld. De resultaten worden verwerkt in het volgende Deltaprogramma dat, zoals gebruikelijk, met Prinsjesdag in 2013 uit zal komen. ■